

ELŐTTE UTÁNA

Mindegy, hogy mi történt, a változás a lényeg.

Mindannyiunknak vannak vágyai. Burger Barna fotográfus nagy családra vágyott, szép házra, és hogy csak annyit kelljen dolgoznia, amennyihez kedve van. Megkaptá, amit kívánt, bár nem éppen ilyen áron gondolta.

Hogy van?

Köszönöm, jól. Tegnap kint voltam a svéd–magyar meccsen. Öt éve voltam utoljára focimeccsen, legalábbis nézőként. Dolgozni persze voltam többször is.

Azért kerestem meg, hogy mint neves piliscsabai személyiséget a fotózásról kérdezem. De amikor felhívtam, hogy időpont egyeztessünk, azt mondta, hogy tegnapra egy filmes stáb jelentkezett be. Nem tudtam, hogy sorba kell állni Önhez.

Igen, a Spektrum forgat egy dokumentumfilm-szerűséget. Velem volt a stáb a meccsen, sőt délelőtt kimentünk a kéktúrára, és gyalogoltunk picit az erdőben, beszélgettünk a fotózás ürügyén, az eletről.

De örülök, hogy sorra kerültem a Polgárban. Mi 2014-ben költöztünk ide, Piliscsabára, előtte ötven évig Pesten éltem. Nem volt más élettapasztalatom, csak a városi élet. Aztán jött egy nagyon erős váltás az életemben: a kéktúrát végigjárva az a meggyőződésem támadt, hogy semmi értelme a városban élni, ki kell költözni. Örülök, hogy itt vertünk gyökeret, nagyon jó itt lenni, a kéktúra is itt megy keresztül a városban.

Sokan kérdezik, hogy nem bánat-e meg, betegem nem lenne-e jobb a városban. De nem értek a lényegre. Itt egy olyan közösség van, ami nagyon inspiráló. Másfelől közel van a csaknem érintetlen természet. Az emberek elvesztették

azt a tudást, hogy ha egy fárasztó vagy idegesítő nap után kimennek a természetbe, és sétálnak tíz percet, akkor megnyugvásra lének. Ezt a változást semmi más nem tudja elérni: sem a gyógyszerek, sem a meditáció, sem a jóga, sem a futás. Én kipróbáltam mindegyiket. Ez bennünk van valahol mélyen, kicserélődnek az érzéseink és a fejünkben lévő dolgok. Ilyen csodálatos dolog a természet.

Városi emberből vidéki ember lett?

Igen. A feleségem, Fanni ezt úgy mondja, hogy eddig én mentem mindenhol, mert sokat utaztam, most viszont a világ jön ide. Akinek fontos, az eljön, és ez így van jól.

A felesége nagyon sokat segít abban, hogy itt ilyen élet legyen, ugye?

Nem is lehet másképpen, a család erről szól. Én mindig nagy családot szerettem volna, egy ilyen házban, úgy, hogy ne kelljen dolgoznom, csak annyit, amennyit igazából szeretnék. Ezt most megkaptam. Nyilván nem ilyen áron gondoltam...

Vigyázni kell, hogy az ember mit kíván.

Nem mondom, hogy ez a betegség csak negatív dolgot hozott az életemben. Nagyon sok minden megváltozott. Egész más ember vagyok, máshogy látok mindent. A betegség szó szerint kitágítja az ember tudatát. Azokat a dolgokat, amiket tudati szinten ismertem, ma már tapasztalati szinten értem és érzem. Hogy mennyire szép az élet.

Nagyon erős szimbólizmusban vagyunk Fannival és a gyerekekkel. Ő a második feleségem, és hatalmas ajándék. Kevesen lennének képek arra, amire ő. Van három gyerek, itt vagyok én negyediknek, egy kutya, egy macska és naponta két-három vendég. De nagyon sok segítségért kapunk másoktól is, hivatásos segítő heti négy alkalommal itt alszik velem, a

hét három napját a barátaim osztják be egymás között.

Korábban is olyan sokan voltak kíváncsiak Önre, vagy most a betegsége miatt lett ilyen izgalmas a média számára?

Azért izgalmas ez, mert azt gondolják, hogy közelebb vagyok a halálhoz, mint bárki más közülünk. De ez illúzió. Ha beagondol, pontosan ugyanolyan távolságra vagyunk mindannyian: nem tudjuk. Nem foglalkozunk vele, legalábbis a mi társadalmunkban, Európában, a keresztény kultúrában. Egészségesen én sem foglalkoztam vele, mert nem volt miért. Pedig a halál a legbiztosabb dolog az életünkben.

Ugyanilyen ember voltam előtte is, de ettől kap az életem egy – Esterházyval szólván – rózsaszín árnyalatot, amitől érdekes lesz. Ennek szól az érdeklődés. De ez nem baj, örülök, hogy ezzel foglalkoznak. Nagyon sok értékes visszajelzést kapok arról, hogy jó, hogy valaki beszél arról. Magyarországon az jellemző, hogy elhallgatjuk a betegséget, a halált, mert szegény. Én nem mondanám szegénynek. Nyilván mindenki felelős valahol az életéért, a betegségéért is, de meggyőzőlni is csak őszintén lehet, hogyha az ember nem titkolja el, hanem kideríti, hogy miért van, és megpróbálja megváltoztatni.

Pár éve végigjárta a kéktúrát fényképezőgéppel. Ez volt a vízvázlat az életében?

Nem tudom, de innen most úgy tűnik. Annak a végére jelentkeztek az első tünetek. Amikor be-költöztünk ebbe a házba, akkor diagnosztizáltak az izomsorvadást. De mondják, hogy nincsenek véletlenek, ez sem az. Érzésekről tudok beszélni: hogy jó itt lenni, jó kinézni az ablakon, még egy ilyen komor, havas-esős őszi napon is. Csodálattal tölt el, hogy milyen jó itt. Örülök, hogy végig tudtam csinálni azt a kéktúrát. Az volt a legjelentem utolsó állomása, ami átrendített egy új típusú életbe. Ez a hid a két életem között.

Előtte Budapesten mit látott az otthonából?

Egy nagy gesztenyefát. De akkora volt a zajszennyezés, hogy nem is értém, hogy bírta ki. A barátaim nem tudták volna elképzelni, hogy valaha is vidékre költözöm. Jól éreztem magam, nem kellett autóznom, bicikliztem, a munkahelyemre gyalog járhattam, jó életem volt. Csak most látom a korlátait. Ahhoz, hogy a hibáinkat észrevegyük, el kell távolodnunk egy kicsit, mert amíg benne vagyunk, nincs rálátásunk. Bele vagyunk nőve. Nézőpontot váltani: ebben segített a betegség. Persze ezt nem kértem, senki nem kéri. De a megvilágosodásnak ára van, kell hozzá egy „aktiválási energia”, amittől elgondolkozol. Nekem ez a kéktúra volt. 80 napon keresztül egyedül sétáltam az erdőben, és rájöttem: mennyire fantasztikus! Mit csinálók én a városban, amikor úgy is lehet élni, hogy itt vagyok az erdőben reggel, délben vagy este! Új volt az az élmény is, hogy a lakásomnak nem a bejárati ajtónál van vége. Társasházban negyediken laktam... Azóta nagyon sok izgalmas felfedezést tettem.

Fényképezni tud még?

Nem. Fanni fényképez, távvezérléssel, én mondom neki, hogy honnan jön a fény, irányítom a kompozíciót. Három gyereknél az idő gyorsan telik, az a fontos, hogy meg legyenek örökítve. Dokumentáljuk a gyerekkorukat.

Mitől lesz egy fotó valakinek a saját képe? Attól, hogy ő nyomja meg a gombot? Vagy valami mástól?

Hm... Hosszabb lesz, de kifejtém. Amikor 89-ben fotósként akartam dolgozni, egy éjtel-nappali boltban voltam eladó. Az volt az álmom, hogy úgy akarok dolgozni, hogy mindenhol nálam lehessen a gépem. Ez sikerült is. Aztán teltek-múltak az évek, és rájöttem, hogy ötvenévesem már szívesen mennék úgy valahová, hogy ne kelljen fényképezni.

Ijesztően kényszerítő nyomás van rajtunk ma, hogy mindent meg kell örökíteni. Rengeteg szemét készül, mert nem gondolják át az emberek, hogy mit csinálnak. Mi lesz a kihagyott pillanatokkal? Ami nincs meg, az nem fog hiányozni – szoktam mondani. Egy csomó kép van elmentve a fejemben, amit könnyebben hívok elő, mint a számítógéphez letölve. Ami a fejedben van, az sokkal inkább a tied.

Ezen azért mosolygok annyira, mert mi az esküvőnkre tizenöt éve nem engedtünk be fotóst, és nagy felháborodás volt belőle. Magára az esküvői pillanatra viszont belülről emlékszem.

Ugye, mennyivel jobb, ha el tudjuk engedni, akár véletlen, akár szándékos döntés...

De visszatérve a kérdésre: a stílus olyan, mint a zenében: a zenekart is felismerni a hangzásról. A képeim is sokszor beazonosíthatóak anélkül, hogy rá lenne írva a nevem. Ez jó érzés. De nemcsak azért, mert másképp látom a dolgokat, hanem mert gondolkodom. A szakács kirázza a csusjából a százdik vadasmárhat, a százdik fotónál viszont az a jó, ha más, mint az addigai

voltak. Az extrém eseteket szerettem, de ahogy telik az idő, ezekből egyre ritkábban jutott. Ezért szándékosan próbáltam magam olyan helyzetbe hozni, amiben még nem voltam, mert akkor rutin helyett a gondolkodás veszi át az irányítást.

Fanni viccelt mindig, amikor egyforma telefonunk volt, és ugyanazt fotóztuk mind a ketten: neked milyen program van telepítve a telefonodra? Ilyen persze nincs. Hiába ugyanazt fotózzuk, mindenki mást lát benne, még ha ugyanaz is az eszköz.

Egyszer azt nyilatkozta, hogy már bele sem kell néznie a gépbe, hogy lássa a képet.

87-ben végeztem a fotósuliban, ennek jövőre lesz harminc éve. Engem azért szeretek, mert nagyon gyorsan gondolkodom, gyorsan döntök, és az esetek többségében jól döntöttem, így gyorsan dolgoztam. Az emberek jönnek-mennek. Nekünk látni kell, hogy abból a tíz percből, egy órából, két nappól hol van az a pont, az a pillanat, ami érdekes, és elmond valamit róla. És azt nehéz eltalálni. Én erre mondtam, hogy nem kell a gépbe néznom, hogy tudjam.

Melyik az érdekes pillanat – ezzel a gondolat kísérletezett az előtte-utána fotóival is.

Ez megint társadalomkritika. Azt gondoljuk, hogy meg kell ragadnunk a pillanatot. Mindenki meg akarja örökíteni, hol van, mit csinál, mi történik vele. A fotó mindig az időről szól: vagy a két időpont között eltelt időről, vagy arról a pillanatról, amit kimerítettünk. De amikor valamit meg akarunk mutatni, akkor nem biztos, hogy azt a pillanatot kell megmutatnunk. Ezért készítettem az előtte és utána képeket (műtéri körülmények között, ugyanolyan fotókat, ugyanolyan helyzetben), hogy az emberek arcáról olvassuk le, hogy mi történt velük a két fotó között. A szemükből, az arcvonalasaikból. Olyan intim dolgokat akartam, mint egy szeretkezés, egy szülés, egy szoptatás, ami erős lelki töltést hordoz, és amit egyébként nem oszt meg az ember. És ezért ki sem akartam írni a képek mellé, hogy mi történt, csak hogy mikor. Mert ebből a szempontból mindegy, hogy mi történt, a változás a lényeg. És az sem baj, ha a dolog nem egyértelmű, mert akkor tovább lehet nézni.

Az előtte-utána fotókból 2010 májusában nyílt meg a kiállításom. Akkor még az első feleségemmel éltem, a megnyitót után omlott össze a házasságom és indult az új... Az életem is egy nagyon erős előtte-utána. Véletlenül nincsenek. Ez egy metafora, ami így életre kelt.

Ez már nem az első dolog, amit úgy kap az élettől, hogy nesze... elég erőteljes üzenet.

Mindenki kap üzenetet, a kérdés, hogy megfejtjük-e. Hogy megértjük-e időben.

Nem hiányzik a fotózás?

A harminc év azért elég sok. Most az archívumom feldolgozásán dolgozom, a kéktúrán készült pilisi képeimből válogatok egy kiállításra valót. Egy hálaadásnapi aukcióra készülök, ahol – Winkler Nóra vezetésével – a képeimen keresz-

tül próbálnak a pécsi Als-központnak segíteni. Debrecenben pedig lesz egy életműkiállításom, és szeretnék összeállítani néhány könyvet. Milliós nagyságrendű képem van, amit végig kell nézni, kiválogatni, osztályozni. Izgalmas utazás az időben. Éresem sosem volt időm.

Az eseményekre kimenni nem tudok. Alkotni jó, persze, de nem használnám a hiányt. Ha Amerikában élnék, nem jutnék tejfőhöz, én most nem jutok a fotózáshoz. Ha nagyon akar-nám, csinálhatnák egy állványt... de nem, elég volt. Most nem ennek van itt az ideje.

Égy látom, a helyére rakta magában ezt a betegséget.

Nem lehet erről múlt időben beszélni, ez folyamatos feladat. Nekem megnyugvást ad, hogy tudom, mi miért van, és úgy lesz, ahogy kell. Ez egy nagyon gonosz betegség, gyors leépüléssel jár, és nem tudunk róla semmit. Ebből a szempontból jobb, mint mondjuk a rák, mert – mivel nincs rá bevett gyógymód – rám van bízva, hogy mit kezdek vele.

És mit kezd?

Azt látom, hogy az energiának milyen nagy szerepe van az életünkben. Amit a közoktatásban az emberről tanultunk, az mit sem ér. Minden az agyunkból indul ki, a betegségünk is. És hát sok mérget fogyasztunk, én nagyon figyelek arra, hogy mit eszem, speciális, úgynevezett paleo-ketogén diétán vagyok, szinte csak állati eredetű ételt fogyasztok minimális zöldséggel. Holott előtte ötven évig vegetáriánus voltam. De a vérképem tökéletes, akármiylem vírusos is vannak, nem betegszem meg.

És ugye itt a természet is... Ha valaki kedvet kapott a kéktúrához, merre induljon?

Nem kell messzire menni, itt a vasútállomáson vezet keresztül. Lehet indulni Budapest felé, a Budai hegyek felé, ahol hosszan kalandozik az út a hűvösvölgyi buszvégállomásig. Gyönyörű. 22 kilométer. Dorog felé még kevésbé szennyezett, a csévi úton kivezet a városból, az erdőn keresztül visz ki Piliscsévra, majd tovább Dorog felé. Egy nap alatt bejárható.

Solyom Ági

Foto: Burger Barna